

propaganda-rendezvények kezdeményezése és lebonyolítása.

A Tudományos–Műszaki Információ Háza meglehetősen új intézménytípus. 1975-ben és 1976-ban 20 ilyen ház kezdte meg működését. Személyzetük 15–40 főt tesz ki.

1978-ra első ízben dolgoztak ki a rendszer számára egységes ágazati munkatervet. A terv szerinti soron lévő fejlesztési célok:

- folytatni kell, és be kell fejezni a tudományos–műszaki információs házak hálózatának kialakítását;
- fokozatosan az ágazat egész területére ki kell terjeszteni az információs munka automatizálását;
- javítani kell a kiadói tevékenységet.

/GRABILIN, Ju. N.: Otrazlevaja szisztema naucsno-tehniczeszkaj informacii (na primere ugoľnoj promislenosztii.) = Naucsno-Tehniczeszkaja Informacija, 1. sor. 10. sz. 1977. p. 8–10./

(Futala Tibor)

Módszer a szelektív információterjesztés használatának értékelésére

A Vaskohászati Kutatóintézet Információs Központja látja el a munka- és környezetvédelmi szakosított tájékoztatási központ funkcióját. Ennek keretében – öt sorozatban – szelektív információterjesztést nyújt az érdekelt vállalatoknak, intézeteknek, felsőoktatási és tájékoztatási intézményeknek.

A Központ rendkívül fontosnak tartja a szolgáltatás színvonalának javítását, ezért szakirodalmi forrásokból kiindulva újabb módszert fejlesztett ki a felhasználók véleményének begyűjtésére, rögzítésére és feldolgozására.

A szelektív információterjesztés során eljuttatott információkat a felhasználók a maguk szempontjából értékelik a következő számokkal:

- 5 – az információt munkájuk során hasznosítják;
- 4 – az információ felkeltette érdeklődésüket;
- 3 – az információ felkeltette érdeklődésüket, de előzőleg már tudomásuk volt róla;
- 2 – az információ nem keltette fel érdeklődésüket;
- 1 – az információ nem tartozik a témához;
- 0 – szükség van az eredeti forrásra.

A visszajelzések szerint az információknak kb. 20%-a kapott kettést vagy egyest. Általában azok a felhasználói csoportok osztályoztak szigorúban, amelyek speciális kérdések megoldásán fáradoztak.

A használhatatlan (1 vagy 2 osztályozású) információk aránya az összes kapott információk számában

jellegzetes eltéréseket mutatott *intézménycsoportok* szerint:

felsőoktatási intézmények	1%
kutatóintézetek	10%
tervező intézetek	12%
vaskohászati vállalatok	20%
ferroötvözeteket gyártó vállalatok	34%
hengerművek	30%
csőgyárak	51%
ércdúsító művek	2%

A leszűrt tapasztalatok szerint a megítélés attól is függ, hogy a szolgáltatás mit kínál a felhasználóknak. Az értékelés és a kínálat egyes jellemzői összefüggéseinek feltárására az alábbi sémát dolgozták ki:

I. A tömörítés foka:

1. bibliográfiai leírás vagy annotáció,
2. referátum

II. Nyelv:

1. orosz,
2. idegen

III. Kiadványtípus:

1. periodikum,
2. kutatási jelentés,
3. egyéb

IV. Műfaj:

1. tudományos kutatás,
2. fejlesztés,
3. üzemeltetési adatok,
4. szemle

A séma egyes tételeit kódokkal jelölték és a szolgáltatott információkat ennek megfelelően kódolták. A visszajelzés után az osztályozást kombinálni lehetett a kódszámokkal. Ebből kiderült, milyen információ kapott adott osztályzatot.

Az információ jellemzői és az osztályzatok összefüggéseiből hasznos következtetéseket lehet levonni a véleményező szakemberek képzettségét, munkájának jellegét és színvonalát valamint az információs intézmények működését és a szakirodalmi ellátottságát illetően.

Így például jellegzetes a különféle mintájú információs források eltérő *átlagos értékelése* (osztályzata) intézménycsoportok szerint:

	kutatás	fejlesztés	üzemeltetés
iparvállalatok	3	2	1
tervező intézetek	2	1	3
kutatóintézetek,			
felsőoktatási intézetek	1	2	3

A Központ a módszerrel kapcsolatban szerzett tapasztalatok alapján ajánlja az egyes információ értékelésére szolgáló rendszer továbbfejlesztését. A javasolt új osztá-

lyozás szerint minden egyes információnak *mind a négy jellemzőjét* (tömörítés foka, nyelv, típus, műfaj) egyenként kell értékelni a következő osztályzatok valamelyikével:

megfelel a kérdésnek	+4
értékes	+4
korábról már ismert	+3
szükség van az eredetire	+2

JAMPOL' SZKIJ, M. I.: Analiz ocenok obratnoj szvja-zi = Naucsno-Tehnicoszkaja Informacija, 1. sor. 9. sz. 1977. p. 14–17./

(Futala Tibor)

Az AGRIS tevékenysége

Az AGRIS (*International Information System for Agricultural Science and Technology*) decentralizált információs rendszer, mely lehetőséget biztosít a résztvevő tagországok (1977. okt. 1-én 92) közötti információcserére, koordinálja a szakmai információs és dokumentációs központok munkáját, esetlegesen új központokat hoz létre. Minden tagország köteles az illető országban megjelent új információkkal kiegészíteni az adatbázist,

ami viszont ennek fejében teljes egészében rendelkezésre áll. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete, a FAO (*Food and Agricultural Organization*) egyrészt koordinálja az AGRIS tevékenységét, másrészt feldolgozza a tagországokból szolgáltatott információkat és az adatbázisról folyamatos tájékoztatást nyújt nyomtatott formában (AGRINDEX) vagy mágnesszalagon.

Az AGRIS-szal kapcsolatos *néhány jelentős esemény* 1976–1977-ben:

a tagországok száma 57-ről 92-re nőtt;

1976-ban az adatbázis 77 ezer tétellel gyarapodott, 1977 végére a várható tételek száma 230 ezer;

megkezdődtek az amerikai adatformátumok konverálásának kísérleti munkálatai;

folyamatban van kumulatív szerzői és tárgyszóindexek készítése.

Tervek 1978–1979-re:

információs és dokumentumszolgáltató hálózatok kidolgozása a fejlődő országokban;

évi 200 ezer új tétel bevitele a rendszerbe;

többnyelvű tezausz kidolgozása a főbb input-központok közreműködésével;

felhasználó-oktatási program kidolgozása, különösen a fejlődő országokban;

a világméretű technológia-átadás fokozása.

/FID News Bulletin, 28. köt. 1. sz. 1978. p. 2–3./

TÁJÉKOZTATÁSGÉPESÍTÉS

Az automatizált információs rendszerek nyelvi eszközökre alapozott tipológiájának elemei

A szöveges információt feldolgozó automatizált rendszereknek (text processors, natural language /data/ processing systems) három típusaként ismeretesek

információkereső (információs) rendszerek,
automatikus (gépi) fordítási rendszerek,
természetes nyelvet használó mesterséges intelligencia rendszerek.

Bár rendeltetésükből következően ezek a rendszerek nyilvánvalóan eltérnek egymástól, egyesíti őket a közös szemantikai feladat: *szövegrészek jelentés szerinti azonosítása.*

Ugyanazon kifejezésnek különböző formában való használata különösen az *információs rendszerekre* jellemző, amelyekben a kérdéseket dokumentumokkal kell szembeállítani. A kérdés a legkülönbözőbb kifejezési formákban jelenhet meg, ami a *relevancia*, és a *pertinencia* problémájához vezetett.

A *mesterséges intelligencia rendszerek*, különösen a logikai komponenseket tartalmazó, természetes nyelvet megértő rendszerek szintén a tartalom különböző kifejezési formáinak feldolgozására orientáltak.

Az *automatikus fordítási rendszerekben* a különböző kifejezési formák jelentősége kisebb, mint a többi rendszerben, mivel az eredeti tartalom valamennyi kifejezési formájára nincs szükség.

Mivel a fenti rendszerek *ugyanazt a szemantikai feladatot* oldják meg, *ugyanazokat* – vagy hatékonyságukban egyenértékű – *nyelvi eszközöket* kellene használniuk, amelyek a szöveges információfeldolgozó rendszerek nyelvi eszközeit alkotják. *A valóságban* azonban az egyes rendszerek külön-külön fejlődnek és a szemantikai feladatot *más-más eszközökkel* oldják meg.

A rendszerek a fejlődés különböző szakaszaiban vannak. Az üzemszerűen működő információs rendszerekben általában a szemantikai elemzés közelítő (többségében statisztikai) módszereit alkalmazzák. Ennél sokkal fejlettebb szövegelemzési és szintetizálási eszközei vannak a csaknem 20 éves múlttal rendelkező automatikus fordítási rendszereknek. A mély szemantikai vizsgálatok